

*“Кеше булыр өчен гәүдә булу гына әжитми,
гыйлем булу да шарттыр. Гыйлем вә тәрбия
орлыкларын хәзер ихлас вә мәхәббәт илә чәчсәгез,
киләчәктә файдалы әҗимешләрен дә үзегез
әҗыярсыз”.* (Ризаэддин Фәхреддин)

ТЭЙК ОФ –ТАЧ ДАУН

- Иясе дә, хәбәре дә булган жөмлә кушма жөмлә була.
- Ике яки берничә хәбәрлектән торган жөмлә кушма жөмлә була.
- Тезмә кушма жөмләдә гади жөмләләр үзара көттерү паузасы ярдәмендә теркәлә.
- Тезмә кушма жөмләдә бәйләүче чара булып санау интонациясе килә ала.
- Тезмә кушма жөмләдә гади жөмләләр арасына сызык куела ала.
- Тезмә кушма жөмләдә бәйләүче чара булып ияртүче теркәгечләр катнаша.

**Яфраклар коелган, шуңа күрә
агачлар моңсуланып калган.**

Иярчен жөмлөлөр

```
graph TD; A[Иярчен жөмлөлөр] --> B[Аналитик]; A --> C[Синтетитик];
```

Аналитик

Синтетитик

Иярчен жөмлөлөр

```
graph TD; A[Иярчен жөмлөлөр] --> B[ИЯ ЖӨМЛӨ]; A --> C[ ]; A --> D[ТӘМАМЛЫК ЖӨМЛӨ]; A --> E[ ]; A --> F[ ]
```

**ИЯ
ЖӨМЛӨ**

**ТӘМАМЛЫК
ЖӨМЛӨ**

**Иярчен жөмлөлөрнөң мәгънә
ягыннан төрләрә**

Иярчен жөмлөлэрнең мәгънә ягыннан төрләрә

**Иярченле кушма
жөмлөләр**

**ИЯ
ЖӨМЛӘ**

**хәбәр
жөмлә**

**тәмамлык
жөмлә**

**аергыч
жөмлә**

**ХӘЛ
ЖӨМЛӘ**

ВАКЫТ
ЖӨМЛӨ

УРЫН
ЖӨМЛӨ

РӘВЕШ
ЖӨМЛӨ

КҮЛӘМ
ЖӨМЛӨ

***Иярчен
хәл эҷөмлөләр***

КИРЕ
ЖӨМЛӨ

ШАРТ
ЖӨМЛӨ

МАКСАТ
ЖӨМЛӨ

СӘБӘП
ЖӨМЛӨ

Иярченле кушма жөмлөдө бэйлөү чаралары

Аналитик чаралар

- Мөнәсәбәтле сүзләр
- Ияртүче теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр
- Көттерү интонациясе

Синтетик чаралар

- Кушымчалар
- Бәйләк һәм бәйләк сүзләр
- Янәшәлек

Сынамышлар.

- Көз озын килсә, яз соң килер.
- Имәндә чикләвек күп булса, кыш салкын килә.
- Суган кабыгы калын булса, кыш салкын була.
- Әгәр беренче кар коры булса, жәй яхшы булыр, ашлык уңар.

Мәкальләр.

- Кем эшләми, шул ашамый.
- Кемнең эше бар, шуның ашы бар
- Кем үзен тыйнак тота, аны һәрчак хөрмәт итәләр.
- Ни чәчсәң, шуны урырсың.

Икенче ноябрь.

Сыйныф эше.

**Иярченле кушма жөмлэләрдә
тыныш билгеләре.**

Иярченле кушма жөмлөлөрдө тыныш билгеләре

Синтетик

иярченле кушма жөмлө

1. (...-са), [].
2. (...-ү белән), [].
3. [... (...-ү белән) ...].
4. [... (...не) ...].
5. () [].

Аналитик

иярченле кушма жөмлө

1. [], (чөнки...).
2. 2. (), [шуңа күрә...].
3. [], (әйтерсең...).
4. (кайда...), [шунда...].
5. [... шул]: ().
6. []: ().

Табигатъ

тиңсез

хэзинэ

саклау

чишмэлэр

кадер

юкка чыгу

матурлык

кошлар

“ТИК-ТЭК-ТОУ”

~~Бер якта – жөмлөлөр, икенче якта шул жөмлөлөрнен схемалары бирелгән. Дөрес жавапны табып язарга кирәк.~~

**1. Минне сөйсән, оныт
туганыңны**

(...-сәм да), []

**2. Егылсам да, антым
хәтеремдә һәркайчан.**

(...-са да), []

**3. Яратмаса, кыен түгел,
төзәтү бу хатаны**

(...-сән), []

**4. Безне язмыш аерса да,
дуслыкны, бәгърем,
онытма.**

(...-сак та...), []

**5. Кайтмасак та яныгызга,
сез безнең йөрәкләрдә.**

(...-са), []

Жауап:

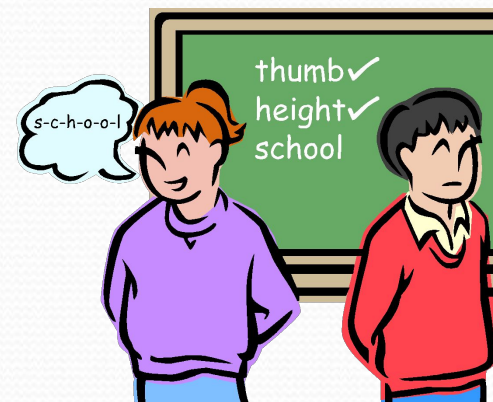
1- (...-сән), []

2- (...-сам да), []

3- (...-са), []

4- (...-са да), []

5- (...-сак та...), []

Күнегүләр:

Нокталар урынына тиешле жөмләне куеп,
кушма жөмлөләр төзөгөз.

Кем намуc белән хезмәт итә,

Иң әһәмиятлесе:

Шунысы яхшы:

Аңлашыла ки,

*Жөмлөләр: сезнең сәламәт булуыгыз; сез бу сорауга
жавап бирә алмыйсыз; шул зур хөрмәткә ия була; безгә мәк-
тәп бик якын.*

Өй эше:

**“Табигать ул – үзөбөз!” дигэн темага
иярченле кушма жөмлөлөр төзөп,
кечкенә күлөмле инша язарга**

Жөмлә төрләрән әйтегез.

- Кеше булыр өчен иң кирәкле шарт шул: гыйлемле, бәхетле, тәүфыйклы булу.
- Аңлашыла: без Ризаэтдин Фәхретдин сүзләрән укыдык.
- Килер шундый көн: без татар халкының белемне кешеләрән тагында күбрәк белербез.

● Тикшерэбэз:

1. Аналитик хэбэр жөмлэ
2. Аналитик ия жөмлэ
3. Аналитик аергыч жөмлэ.